

DOI: [https://doi.org/10.35387/ucj.2\(6\).2022.7-18](https://doi.org/10.35387/ucj.2(6).2022.7-18)

ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ З ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ВОЄННИХ РЕАЛІЙ

Мирослава Вовк

miravovk79@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9109-9194>

Наталія Філіпчук

nataliafilipchuk706@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-1023-923X>

Світлана Соломаха

solomaha_sv@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-8737-9740>

Анотація. У статті представлено досвід проведення регіонального експерименту з проблеми «Технології професійного розвитку педагога в умовах неформальної освіти» (2022-2024 рр.) у Чернівецькій області в умовах воєнних реалій. Акцентовано увагу на необхідності партнерської взаємодії закладів освіти і наукових інституцій з метою забезпечення неперервності професійного розвитку педагогів, що є сучасним трендом, зумовленим постійними змінами в освітній сфері, удосконаленням ефективності педагогічної діяльності шляхом продукування інновацій, спрямованістю на саморозвиток у професійному середовищі на основі використання потенціалу формальної і неформальної освіти. Саме професійне партнерство дозволяє комунікувати, імплементувати науково-методичні інновації з метою професійного розвитку педагогів в умовах неформальної освіти на регіональному рівні. Ініціаторами проведення експерименту виступили: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Департамент освіти і науки Чернівецької обласної державної адміністрації, Кафедра ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття», Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області, Педагогічний фаховий коледж Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Чернівецький ліцей №10, Кам'янський ліцей Кам'янської сільської ради Чернівецького району Чернівецької області. Реалізація важливої ініціативи пов'язана з сучасною тенденцією педагогічної освіти – здійснення інноваційних змін у напрямі неперервного професійного розвитку вчителя-практика, який має бути здатний до постійного самовдосконалення в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти. Тому метою експериментальної роботи є здійснення діагностики стану використання інноваційних технологій педагогами-практиками, а також апробація технологій професійного розвитку педагогів в умовах неформальної освіти, виявлення педагогічних умов впровадження авторських технологій у межах співпраці з закладами освіти Чернівецької області. Представлено результати проведення вебінарів, майстер-класів з проблеми технології професійного розвитку педагога в умовах неформальної освіти за лютий – травень 2022 рр. та на основі прогностичного методу визначено перспективи подальшої взаємодії закладів освіти Чернівецької області й Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України з урахуванням тенденцій євроінтеграції, оновлення змісту освіти через поглиблене вивчення культурно-мистецької спадщини тощо.

Ключові слова: професійне партнерство, регіональний експеримент, технології навчання, професійний розвиток, неформальна освіта, педагог, воєнні реалії, інновації, євроінтеграція, культурно-мистецька спадщина, зміст педагогічної освіти.

EXPERIENCE OF CONDUCTING A REGIONAL EXPERIMENT ON THE PROBLEM OF EDUCATORS' PROFESSIONAL DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF WAR REALITIES

Myroslava Vovk

miravovk79@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9109-9194>

Natalia Filipchuk

nataliafilipchuk706@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-1023-923X>

Svitlana Solomaha

solomaha_sv@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-8737-9740>

Abstract. *The article presents the experience of conducting the 2022-2024 regional experiment on the problem of «Technology in Professional Development of Educators in Non-Formal Education» in the Chernivtsi oblast in the context of war realities. The focus is on the need for partnership between educational institutions and scientific institutions to ensure the continuity of professional development of educators, which is a modern trend due to constant changes in the academic sphere, improving the effectiveness of pedagogical activities through the production of innovations, focusing on self-development in the professional environment based on the use of the potential of formal and non-formal education. It is a professional partnership that allows us to communicate and implement scientific and methodological innovations for the professional development of educators in non-formal education at the regional level. The experiment is initiated by the Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Department of Education and Science of the Chernivtsi Oblast State Administration, UNESCO Department «Lifelong Professional Education of the XXI Century», Yuri Fedkovych National University of Chernivtsi, Institute of Postgraduate Pedagogical Education of the Chernivtsi oblast, Pedagogical Professional College of the Yuri Fedkovych National University of Chernivtsi, Chernivtsi Lyceum No. 10, Kamianske Lyceum of the Kamianske Village Council of the Chernivtsi district of the Chernivtsi oblast. The implementation of an important initiative is connected with the current trend of pedagogical education, namely the implementation of innovative changes regarding the lifelong professional development of a practicing teacher who should be able to constantly improve themselves in the context of formal, non-formal, and informal education. Therefore, the purpose of the experimental work is to diagnose the use of innovative technologies by practicing teachers, as well as to test technologies for the professional development of educators in non-formal education, to identify pedagogical conditions for the introduction of author's technologies within the framework of cooperation with educational institutions of the Chernivtsi oblast. One presents the results of webinars and master classes on the problem of technology of professional development of educators in non-formal education for February-May 2022 and, on the basis of the predictive method, determines the prospects for further interaction between educational institutions of the Chernivtsi oblast and the Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, taking into account trends for European integration, updating the content of education through an in-depth study of cultural and artistic heritage, etc.*

Keywords: *professional partnership, regional experiment, training technologies, professional development, non-formal education, educator, war realities, innovations, European integration, cultural and artistic heritage, content of pedagogical education.*

Вступ. У сучасному суспільстві посилюється роль професійного розвитку педагога в умовах неформальної освіти відповід-

но до культурно-духовних, суспільно-економічних і технологічних трансформацій, а також пріоритетів розвитку соціуму

на загальноєвропейському, національному та регіональному рівнях. Крім того, сучасні воєнні реалії визначають пріоритети щодо професійного розвитку педагога, який має бути наділений аксіологічно спрямованою професійною позицією, зберігати і примножувати культурні, націєтворчі цінності, розвивати професійні компетентності в умовах формальної і неформальної освіти з урахуванням сучасних тенденцій україноцентризму, культуровідповідності, синтезу науки і освітньої практики.

Однією з провідних сучасних тенденцій педагогічної освіти є здійснення інноваційних змін у напрямі неперервного професійного розвитку вчителя-практика, який має бути здатний до постійного самовдосконалення в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти, самореалізації і постійного професійного зростання з метою подолання суперечності між сучасними вимогами до педагога як конкурентоздатного суб'єкта освітнього процесу і недостатнім рівнем його професійної компетентності.

Неперервність професійного розвитку вчителя є сучасним трендом, що пов'язано з постійними змінами в освітній сфері, удосконаленням ефективності педагогічної діяльності шляхом продукування інновацій, спрямованістю на саморозвиток у професійному середовищі на основі використання потенціалу формальної і неформальної освіти. Саме тому важливо імплементувати науково-методичні інновації з метою професійного розвитку педагогів в умовах неформальної освіти на регіональному рівні. Відповідно до Ст. 59 Закону України «Про освіту» (2017) професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання. Підвищення кваліфікації може здійснюватися за різними видами (навчання за освітньою програмою, стажування, участь у сертифікаційних програмах, тренінгах, семінарах, семінарах-практикумах, семінарах-нарадах, семінарах-тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо) та у різних формах (інституційна, дуальна, на робочому місці (на виробництві) тощо). Педагогічні та науково-педагогічні працівники мають право підвищувати кваліфікацію у закладах освіти,

що мають ліцензію на підвищення кваліфікації або провадять освітню діяльність за акредитованою освітньою програмою, а також мають право підвищувати кваліфікацію в інших суб'єктів освітньої діяльності, фізичних та юридичних осіб. Результати підвищення кваліфікації педагогічного (науково-педагогічного) працівника у таких суб'єктів визнаються окремим рішенням педагогічної (вченої) ради. Таким чином, в Україні законодавчо урегулюється процес формального і неформального навчання з метою неперервного професійного розвитку вчителів. Водночас доцільно орієнтуватися на інновації у сфері неперервної педагогічної освіти, спродуковані науковцями, що сприятиме утвердженню партнерства між науковцями та педагогами-практиками для професійного розвитку на рівні регіонів.

Мета дослідження – представлення досвіду проведення регіонального експерименту з проблеми «Технології професійного розвитку педагога в умовах неформальної освіти» (2022-2024 рр.) у Чернівецькій області в умовах воєнних реалій на основі професійного партнерства закладів освіти і наукової інституції.

Теоретична база та методи дослідження. Теоретичні засади проблеми неперервного професійного розвитку педагогів викладені у працях сучасних дослідників, які розкривають можливості формальної освіти (В. Луговий, О. Кучерявий, В. Сидоренко, Л. Хомич та ін.), а також акцентують увагу на потенціалі неформального навчання в сучасних умовах (О. Аніщенко, Л. Лук'янова, О. Семенов та ін.). Нині, зважаючи на складні воєнні умови, відсутність цілісної системи неформальної освіти педагогів з урахуванням неперервності, андрагогічних орієнтирів, є потреба узагальнення досвіду професійного розвитку вчителів шляхом неформальної освіти на засадах професійного партнерства. Задля досягнення мети доцільно використовувати такі методи: метод теоретичного аналізу, що уможливило уточнення сутності поняття «професійне партнерство»; метод систематизації – з метою узагальнення досвіду проведення вебінарів, майстер-класів у межах регіонального експерименту; прогностичний метод – для визначення перспектив взаємодії закладів освіти неформальної освіти і наукової інституції.

Виклад основного матеріалу. У науковому дискурсі наявні визначення понять «освітнє партнерство». «педагогічне партнерство». Так, О. Топузов визначає, що «освітнє партнерство – це система відносин (освітніх, економічних, соціальних, культурних, правових, управлінських та ін.), котра виникає в процесі добровільної співпраці суб'єктів освітньої діяльності (учасників освітнього процесу) з іншими юридичними або/та фізичними особами задля створення оптимальних умов реалізації освітніх, інших суспільних цілей, досягнення яких можна пов'язати з освітніми;... добровільна спільна діяльність його суб'єктів (співпраця), у ході якої відбувається досягнення узгоджених освітніх і соціальних цілей» (Топузов, 2021, с. 9). Педагогічне партнерство розглядається О. Семеног, як традиції, що є «вагомим ресурсом забезпечення відповідного освітнього простору для професійного й особистісного зростання педагога, інновації та досягнення, згенеровані у творчій, дослідницькій співпраці науковців й освітян» (Семеног, Вовк, 2021). Вважаємо, що у межах нашої статті доцільно вживати поняття «професійне партнерство», адже взаємодія закладів освіти і наукових інституцій передбачає рівноправний професійний діалог, взаємозбагачення конструктивними ідеями, інноваціями, що уможливають професійний розвиток на засадах творчої, дослідницької, освітньої, просвітницької взаємодії.

На початку 2022 року співробітники відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України започаткували регіональний експеримент з проблеми «Технології професійного розвитку педагога в умовах неформальної освіти» (2022-2024 рр.). Ініціаторами проведення цікавого експерименту виступили: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Департамент освіти і науки Чернівецької обласної державної адміністрації, Кафедра ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття», Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області, Педагогічний фаховий коледж Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Чернівецький лицей №10, Кам'янський лицей Кам'янської сіль-

ської ради Чернівецького району Чернівецької області.

Реалізація важливої ініціативи пов'язана з сучасною тенденцією педагогічної освіти – здійснення інноваційних змін у напрямі неперервного професійного розвитку вчителя-практика, який має бути здатний до постійного самовдосконалення в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти. Тому метою експериментальної роботи є здійснення діагностики стану використання інноваційних технологій педагогами-практиками, а також апробація технологій професійного розвитку педагогів в умовах неформальної освіти, виявлення педагогічних умов впровадження авторських технологій у межах співпраці з закладами освіти Чернівецької області.

Зауважимо, що доцільність використання поняття «технологія навчання» означає на тим, що це поняття вирізняється зпоміж інших форм організації освітнього процесу в умовах формальної і неформальної освіти системністю, алгоритмом реалізації, що підпорядковано вирішенню конкретного завдання (сформуванню певної якості, збагатити знання, удосконалити уміння, набути чи розвинути певну компетентність), передбачає добір найбільш ефективних форм і методів, що застосовуються на кожному конкретному етапі та забезпечують якісне опанування матеріалу, формування чи розвиток здатностей, компетентностей тощо. Про системність технології навчання свідчать її структурні складові: методологічні орієнтири (принципи та закономірності), зміст навчання, спектр форм і методів, що в сукупності підпорядковані конкретній цілі навчання (Вовк, М.П., Султанова, Л.Ю., Філіпчук, Н.О., Соломаха, С.О., & Грищенко, Ю.В. (2020 b), с. 16).

Упровадження авторських технологій професійного розвитку педагогів в умовах неформальної освіти, апробація науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників на основі імплементації інноваційних технологій навчання сприятиме розвитку різних видів компетентностей на основі відпрацювання професійних умінь, удосконаленню ініціативності, мобільності, здатності до інноваційної професійної діяльності, формуванню готовності адекватно розв'язувати про-

блеми сучасності, реагувати на них, прогнозувати й змінювати соціальну реальність.

Упродовж трьох етапів (аналітично-оцінювального, організаційного, узагальнювального) здійснюватиметься апробація авторських технологій професійного розвитку педагогів в умовах неформальної освіти: технології творчого використання досвіду науково-педагогічних шкіл у неформальній освіті педагогів; технологія використання засобів музейної педагогіки у неформальній освіті вчителів; технології розвитку мовнокомунікативної компетентності; технології розвитку художньо-естетичного світогляду педагога; технології міждисциплінарного аналізу фольклорних і літературних текстів тощо. Процесуальна реалізація означених технологій дозволить підвищити рівень професійних компетентностей педагогів: культури діалогічної взаємодії, мовної компетентності, критичного мислення, соціальної і громадянської активності, здатності до інноваційності діяльності.

Водночас у межах реалізації регіонального експерименту важливо утвердити педагогічне партнерство між науковими установами НАПН України, важливими освітніми, культурними осередками різних регіонів України, розкрити їхні можливості у контексті забезпечення професійного розвитку педагогів різних освітніх рівнів. Саме тому програмою експериментальної роботи передбачено залучення висококваліфікованих фахівців, експертів певних галузей до організації тренінгів, практикумів, вебінарів, проблемних семінарів, бінарних заходів.

Зауважимо, що визначення проблеми експерименту у межах регіону зумовлений з тим, що сучасний етап реформування освітньої сфери пов'язаний з актуалізацією проблем структурування змісту, добору форм, методів, технологій навчання, спрямованих на формування спектру професійних компетентностей, розвитку фахових умінь, здатності до інноваційної професійної діяльності викладачів закладів вищої освіти, вчителів загальноосвітніх навчальних закладів. ...У сучасного педагога виникла необхідність опанування новими знаннями, новими вміннями з метою втілення в освітньому процесі інновацій, подолання формалізму й професійного вигорання у

викладацькій роботі. Українське суспільство потребує висококомпетентних, мобільних, відповідальних фахівців, наділених культурою фахової комунікації, готовністю до генерації власних наукових інновацій, їх реалізації в освітній практиці, що сприятиме економічному, соціальному розвитку держави, зокрема такої важливої її сфери, як педагогічна освіта. Саме тому виникла потреба розроблення технологій професійного розвитку педагога в умовах формальної і неформальної освіти, що створює практико-орієнтовану основу професійного вдосконалення й особистісного зростання (Вовк, М.П., Султанова, Л.Ю., Філіпчук, Н.О., Соломаха, С.О., & Грищенко, Ю.В. (2020 b), с. 5).

3 лютого 2022 року відбувся вебінар з проблем використання потенціалу музейної педагогіки у закладах освіти Чернівецької області за участю Педагогічного музею України, Національного історико-культурного заповідника «Києво-Печерська лавра». Під час вебінару педагоги Буковини мали можливість долучитися до інновацій сучасної музейної педагогіки, спрямованих на опанування надбань національної культури, української педагогічної думки в умовах змішаного і дистанційного навчання <http://surl.li/efivv>.

Модератором заходу виступила доктор педагогічних наук, завідувач відділу змісту і технологій педагогічної освіти ІПОД імені Івана Зязюна НАПН України Мирослава Петрівна Вовк, яка представила основні напрями діяльності відділу, зокрема у

Директор Педагогічного музею України, доктор педагогічних наук Міхно Олександр Петрович схарактеризував можливості використання напрацювань музею в умовах дистанційної, цифрової освіти, представив реалізовані співробітниками музею проєктів, що свідчать про подвижницьку діяльність потужної команди музеєзнавців, спрямовану на потреби сучасної освіти, зокрема представив ресурс «Музейна педагогіка» <http://surl.li/efivw>, освітні програми музею <http://surl.li/efivz> тощо.

Завідувач відділу музейно-освітньої роботи Національного культурного заповідника «Києво-Печерська лавра» Олег Васильович Топилко представив досвід популяризації української культурної, мистецької спадщини відділу, який постійно працює над сучасними формами вивчення на-

дбань культури, мистецтва, історії. Зокрема цікавими формами організації музейного дозвілля для дітей та дорослих є проведення інтерактивних і тематичних екскурсій, театралізованих квестів, створення документальних фільмів з елементами реконструкції тощо.

Від імені учасників заходу виступила доктор психологічних наук, професор, керівник Центру забезпечення якості підготовки фахівців Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Марія Георгіївна Іванчук, яка акцентувала увагу на потребі впровадження елементів

Методист науково-методичного центру предметів мовно-літературної та історичної галузей і міжнародної інтеграції Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області Квітень Євгенія Дмитрівна відзначила важливість регіонального експерименту з проблеми технологій професійного розвитку педагогів в умовах неформальної освіти.

У межах Угоди між Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України та освітніми закладами Чернівецької області про проведення регіонального експерименту з теми «Технології професійного розвитку педагога в умовах неформальної освіти» 29 квітня 2022 року в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України відбувся вебінар «Інтерактивні мистецько-педагогічні технології. Фасилітована дискусія», який проводився співробітниками відділу змісту і технологій педагогічної освіти <http://surl.li/efiwd>.

Модератор заходу – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник Філіпчук Наталія Олександрівна. З доповідями на вебінарі виступили: кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Соломаха Світлана Олександрівна та Венгринюк Оксана Володимирівна – аспірантка IV курсу Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, старший викладач кафедри педагогіки, психології та теорії управління освітою Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області.

У вебінарі брали участь співробітники Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України; викладачі та студенти Чернівецького наці-

онального університету імені Юрія Федьковича, слухачі, викладачі та методисти Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області, учні та викладачі Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, учителі та учні Чернівецького ліцею № 10 та ін.

С.О. Соломаха розкрила методологічні та теоретичні основи використання технології фасилітованої дискусії в освітньому процесі. Зокрема про те що, концептуальні засади сучасної освіти, відображені у Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту» Концепції «Нова українська школа», Концепції розвитку педагогічної освіти в Україні» спрямовують діяльність педагога на комунікативну взаємодію учня (студента) і вчителя (викладача). Комунікативна взаємодія ґрунтується на діалогічній стратегії спілкування педагога з тими, хто навчається, що орієнтує їх на пошук цінних смислів у процесі спільної творчої діяльності, коли педагог виступає в ролі помічника – консультанта, який забезпечує рівень інформаційних можливостей самостійного пошуку учнів (студентів), здійснює корекцію і контроль набутих знань, умінь, навичок.

Доповідачка підкреслила, що діалогічна стратегія освіти втілюється в інноваційних комунікативних педагогічних технологіях, що здійснюють переорієнтацію навчального процесу: від декларативної трансляції знань педагогом й пасивного їх сприйняття учнями (студентами), до формування здатності суб'єктів навчання самостійно осмислювати і діяти, застосовуючи методи відкритого (генеративного) навчання у системі вільного розвитку і особистісного саморозвитку власних знань, умінь, здібностей, потреб, світогляду. У цьому процесі народжується смислове поле взаємодії, що актуалізує смислові зв'язки змісту навчального процесу, який починає сприйматися тими, хто навчається, як особистісна цінність, що має особистісний смисл.

Використання комунікативних мистецько-педагогічних технологій є особливо актуальним у діяльності учителів (викладачів) мистецьких дисциплін, специфіка якої полягає у роботі з художнім текстом, що ґрунтується на діалогічній основі, має потужний освітній й світоглядний потенціал й виявляється у пошуках смислу худо-

жнього твору, коли не тільки здобуваються певні мистецькі знання і навички, а й здійснюється переосмислення особистісної позиції щодо художньо-естетичних та етичних цінностей, ідеалів, переконань. Педагогу необхідно враховувати рівень особистісного художнього розвитку учнів й співвідносити його з художньо-естетичним рівнем мистецького твору що сприймається, для того, щоб вибудувати стратегію (методологію) і тактику (методичне забезпечення) інтерпретації художнього тексту. Однією з таких стратегій є технологія фасилітованої дискусії (від англ. facilitation – допомога, полегшення, сприяння), яка передбачає участь педагога в колегіальному навчанні учнів, спрямовує художній діалог на виявлення особистісно значущих смислів, спонукає до роздумів, емоційного переживання, виявлення ціннісного ставлення до твору мистецтва. Це забезпечує цілісне сприйняття творів мистецтва, яке ґрунтується на діалозі між твором мистецтва → педагогом → учнем (студентом), і є найкращим способом спілкування з творами мистецтва.

О.В. Венгринюк продемонструвала на прикладах практичного використання технології фасилітованої дискусії у процесі проведення уроків мистецтва у загальноосвітній школі. Доповідь було організовано у вигляді фасилітованої дискусії між учасниками вебінару та педагогом-фасилітатором, коли під час групового обговорення усі вчилися висловлювати свої думки щодо інтерпретації мистецьких творів.

У межах співпраці між Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України та Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича 3 травня 2022 року відбулася гостьова лекція на тему «Музейна педагогіка: теоретичні основи та практика реалізації в умовах закладу середньої освіти» для викладачів та студентів II та III курсів спеціальності «Початкова освіта» факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича <http://surl.li/efiwg>.

Модератором заходу виступила кандидат педагогічних наук, доцент Наталя Нікула. Розпочала зустріч доктор педагогічних наук, професор, декан факультету педагогіки, психології та соціальної роботи

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Тетяна Федірчик, яка привітала всіх присутніх, наголосила на важливості отримання повноцінних знань студентами у цей непростий період російсько-української війни, звернула увагу на можливості музейної педагогіки як субдисципліни педагогічної науки.

Лектори – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу змісту і технологій педагогічної освіти ІПОД імені Івана Зязюна НАПН України Наталя Філіпчук, головний зберігач фондів Чернівецького обласного меморіального музею Володимира Івасюка Наталя Мороз, заступник директора Старововчинецької ЗЗСО Ніна Лук'ян, студентка 3 курсу спеціальності «Початкова освіта» Олександра Качуляк.

Лектор Наталя Філіпчук розкрила теоретичні засади вивчення музейної справи в Україні, проаналізувала феномен музейної культури для особистісного, національного, громадянського виховання, висвітлила основні напрями і зміст педагогічної взаємодії музейних і освітніх закладів, наголосила на потенціалі музейної педагогіки в умовах закладу середньої освіти, а також висловила ідею про необхідність для кожного «закохатися в музей».

З задоволенням всі присутні переглянули відеофільм, який продемонструвала Наталя Мороз, адже побачили фантастичну бібліотеку родини Івасюків, почули, що найдорожчим подарунком в цій сім'ї була Книга. Пані Наталя розповіла про експонати музею, зокрема знаменитий родинний рояль.

Не менш цікавою була розповідь Ніни Лук'ян та Олександрі Качуляк, які на прикладі роботи музейного комплексу вкотре нагадали про прекрасні українські традиції: відтворення весільного обряду, буковинські танці, святкові календарні дійства. Олександра Качуляк представила результати наукової роботи «Освітній потенціал музейної педагогіки в умовах закладу загальної середньої освіти» (другий рейтинговий результат (2 місце) на Всеукраїнському (3 етап) рівні конкурсу наукових робіт МАН (керівники роботи Н.І. Лук'ян, І.С. Прокоп).

Відділ змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН Укра-

їни продовжує взаємодіяти з музейними інституціями Чернівецької області, співпрацювати з закладами освіти, долучаючи учнів, студентів до культурної, історичної спадщини крізь призму потенціалу музейної педагогіки. Мета співпраці – сприяти впровадженню національної літературно-мистецької культурної спадщини в зміст сучасної освіти та підготовку педагогічних кадрів. Так, 7 травня 2022 р. у межах співпраці з Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича відбулася зустріч викладачів та студентів факультету педагогіки, психології та соціальної роботи з мистецтвом Володимира Івасюка в меморіальному музеї (м. Чернівці).

10 травня 2022 р. доктор педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу Наталія Філіпчук разом з відомою поетесою Вірою Китайгородською, членкинею Національної спілки письменників України, головою Чернівецького обласного об'єднання ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка, співзасновницею музею «Буковинське ткацтво» завітали у Чернівецький літературно-меморіальний музей Ольги Кобилянської <http://surl.li/efiwh>.

Були обговорені проблеми діяльності наукових працівників у нинішніх умовах, здійснено пошук нових форм і методів співпраці музею з освітніми закладами, зокрема, підготовка онлайн екскурсій для школярів, студентів, можливість використання потенціалу музейної інституції через онлайн комунікацію. Цікавим і одним із найбільш затребуваних є музейний проєкт «Чернівецькі адреси Ольги Кобилянської», у якому йдеться про відвідини буковинської Горлиці славетною волинянкою Лесею Українкою. Про співпрацю з молодіжною аудиторією розповів директор музею, один із найдосвідченіших музейників України з 50-річним досвідом роботи у цій музейній інституції письменник Володимир Вознюк.

Про поглиблення уваги до творчості Ольги Кобилянської у сучасному контексті розповіла керівниця буковинської «Просвіти» Віра Китайгородська. На завершення зустрічі доктор педагогічних наук Наталія Філіпчук подарувала музею свою монографію «Педагогічно-просвітницька діяльність музеїв України (кінець XIX – початок ХХІ століття)».

Навзаєм директор музею Володимир Вознюк передав для бібліотеки Інституту

свої книги: «До джерел культури Буковини», поетичну збірку «Карпатське око», розвідки «Чернівецький літературно-мистецький музей Ольги Кобилянської», «Особливості взаємин Лесі Українки та Ольги Кобилянської».

Акцентуючи увагу на перспективах подальшої реалізації регіонального експерименту зауважимо, що на особливу увагу педагогів Чернівецької області заслуговують такі технології, як:

- технологія розвитку мовнокомунікативної компетентності майбутніх докторів філософії, яка спрямована на опанування сукупністю мовних засобів і особливостей, знань жанрів наукового викладення дослідницьких результатів, використання можливостей наукової фахової мови для впровадження наукових теорій, концепцій, технологій в освітню практику, презентації наукових здобутків у вітчизняному і міжнародному науково-освітньому середовищі;

- технологія використання засобів музейної педагогіки в умовах неформальної освіти з метою збагачення змісту, удосконалення методів музейної педагогіки в умовах неформальної освіти на основі досвіду вітчизняних музеїв культурологічного, мистецтвознавчого спрямування; налагодження діалогової взаємодії у системі «університет – школа – музей»; удосконалення умінь педагогічного персоналу щодо тематичного добору музейних експозицій з урахуванням індивідуальних потреб особистості;

- технологія технологічного забезпечення післядипломної освіти викладачів, спрямованої на розвиток соціальної мобільності, особистісно-професійного потенціалу педагогічного персоналу, формування інноваційного мислення, позитивної мотивації до саморозвитку і професійної реалізації протягом життя, здатності до цілеспрямованих дій щодо організації та управління діяльністю, навичок використання сучасних освітніх технологій на основі міжособистісної взаємодії;

- технологія творчого використання ідей вітчизняних науково-педагогічних шкіл у формальній і неформальній освіті викладачів закладів вищої освіти та викладачів-дослідників з метою формування у даній категорії педагогічного персоналу спрямованості на саморозвиток і самовдо-

сконалення у напрямі розвитку педагогічної майстерності; забезпечення впровадження у практику інновацій, взаємозв'язку науки й освітньої практики; збереження національних надбань педагогічної наукової думки, підтримки наукового наставництва як вагомого чинника створення молодшої генерації науковців.

Науковцями розроблено програми курсів і спецкурсів з метою удосконалення професійних компетентностей педагогів в умовах формальної і неформальної освіти: «Сучасні технології в освіті», «Наукова фахова українська мова», «Сучасні науково-педагогічні школи в Україні», «Творча естетико-педагогічна майстерня», «Музейна педагогіка в Україні», «Полікультурна компетентність викладача вищої школи», «Основи інженерно-педагогічної творчості». До кожної програми подано практикуми (дослідницькі, творчі, пошукові завдання тощо), що дозволяє організовувати інтерактивний інноваційний простір професійного зростання педагога в умовах формального і неформального навчання.

Програми і практикуми зазначених дисциплін апробовані у межах підготовки майбутніх докторів філософії відповідно до освітньо-наукової програми у галузі 01 «Освіта / педагогіка» (спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки»), у ході підвищення кваліфікації викладачів закладів вищої освіти і вчителів загальноосвітніх закладів, у процесі неформальної організації навчання для педагогічного персоналу у формі тренінгів, проблемних і бінарних лекцій, практикумів, майстер-класів у центрах педагогічної майстерності, під час фахової підготовки педагогів у закладах професійної освіти. Вовк, М.П., Філіпчук, Н.О., Грищенко, Ю.В., Соломаха, С.О., & Султанова, Л.Ю., Гомеля, Н.С. (2019). Адаптувавши означені технології до умов неформальної освіти, дослідники впроваджуватимуть їх під час організації заходів для педагогів закладів освіти Чернівецької області. З цією метою було розроблено науково-методичний супровід, який доцільно використовувати у межах регіонального експерименту.

У монографії «Навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти: теорія і практика» (Кропивницький: ІмексЛТД, 2020. – 502 с.) здійснено теоретичний аналіз проблеми теорії і практики навчан-

ня дорослих в умовах формальної і неформальної освіти. У першому розділі презентовано результати дослідження науковців з проблем:

- дефінітивного аналізу технологій навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти в дискурсі педагогічної теорії;
- здійснення діагностики професійної компетентності педагогічного персоналу щодо використання освітніх технологій в умовах формальної і неформальної освіти;
- обґрунтування методологічних підходів до формування професійної компетентності педагогічного персоналу в системі післядипломної освіти;
- аналізу сучасної парадигми постнекласичної науки як методологічної основи полікультурної освіти майбутніх викладачів;
- дослідження теоретичних засад становлення та розвитку вітчизняних науково-педагогічних шкіл у вимірах неформальної освіти;
- визначення методологічних орієнтирів неперервного навчання філологів-фольклористів;
- представлення теоретичних узагальнень проблеми розвитку музейної педагогіки в Україні, а також розвитку мовнокомунікативної компетентності вчителя-філолога в контексті української і зарубіжної теорії.

У другому розділі висвітлено практико орієнтовані засади навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти, що конкретизовано в процесі представлення технології підготовки докторів філософії у галузі «Освітні, педагогічні науки»;

визначення можливостей використання етномузикознавчого досвіду вчителями в умовах шкільної, також потенціалу музейної педагогіки в умовах неформальної освіти, досягнень науково-педагогічних шкіл в освітній практиці.

У практичному посібнику «Технології підготовки педагогічного персоналу для роботи з дорослим населенням» (Кропивницький: ІмексЛТД, 2020. – 251 с.) представлено практико орієнтовані технології, форми і методи підготовки педагогічного персоналу для роботи з різними категоріями дорослих: технологія розвитку методологічної культури викладачів закладів вищої

освіти у процесі підвищення кваліфікації, традиційні та інтерактивні форми і методи підготовки педагогічного персоналу для роботи з дорослим населенням, технологія професійного самовдосконалення викладачів гуманітарних дисциплін закладів вищої освіти, форми професійного розвитку філолога-фольклориста в умовах неформального навчання, форми підвищення кваліфікації педагогів професійного навчання на андрагогічних засадах.

У практичному посібнику «Технології навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти» (Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. – 347 с.) окреслено можливості професійного розвитку педагогічних працівників на основі розроблених технологій навчання в умовах формальної і неформальної освіти.

Представлено авторські технології професійного розвитку педагогів:

- технологію опанування сучасними методами і формами в освіті;
- технологію розвитку мовно-комунікативної компетентності викладачів-дослідників в умовах формального навчання;
- технологію формування полікультурної компетентності викладачів вищих закладів освіти;
- технологію творчого використання досвіду науково-педагогічних шкіл у неформальній освіті педагогів;
- технологію використання засобів музейної педагогіки у неформальній освіті педагогічного персоналу тощо.

Процесуальна реалізація цих технологій дозволить підвищити рівень фахових компетентностей педагогів: культури діалогічної взаємодії, соціальної і громадянської активності, педагогічної майстерності, інноваційного мислення з урахуванням пріоритетів Нової української школи.

Висновки. Представлення досвіду проведення регіонального експерименту з проблеми «Технології професійного розвитку педагога в умовах неформальної освіти» (2022-2024 рр.) у Чернівецькій області в умовах воєнних реалій свідчить про формування нової традиції професійного партнерства закладів освіти і наукової інституції на регіональному рівні.

Схарактеризовано результати проведення вебінарів, майстер-класів з проблеми технології професійного розвитку педа-

гога в умовах неформальної освіти за лютий – травень 2022 рр. На основі прогностичного методу доцільно визначити перспективи подальшої взаємодії закладів освіти Чернівецької області й Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України з урахуванням тенденцій євроінтеграції, оновлення змісту освіти через поглиблене вивчення культурно-мистецької спадщини, використання інноваційних технологій навчання в умовах формальної неформальної освіти. тощо. Важливим вектором реалізації є упровадження науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогів на регіональному рівні (Чернівецька область)

(Навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти: теорія і практика: монографія / М.П. Вовк, Л.Ю. Султанова, Н.О. Філіпчук, С.О. Соломаха, Ю.В. Грищенко. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. 502 с.;

Технології підготовки педагогічного персоналу для роботи з дорослим населенням: практичний посібник / М.П. Вовк, С.О. Соломаха, Л.Ю. Султанова, Г.Г. Цветкова, О.І. Щербак. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. 251 с.;

Технології навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти: практичний посібник / М.П. Вовк, Н.О. Філіпчук, Ю.В. Грищенко, С.О. Соломаха, Л.Ю. Султанова. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. 347 с.;

Тренінгові технології навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти: метод. рек. / [М.П. Вовк, Л.Ю. Султанова, С.О. Соломаха, С.В. Ходаківська]; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. 111 с.).

Крім того, перспективами співпраці з урахуванням запитів викладачів, дослідників, здобувачів освіти є: у співпраці з Всеукраїнським товариством «Просвіта» імені Тараса Шевченка проведення циклу лекцій «Цвіт української педагогіки – сучасне і минуле» з залученням відомих українських дослідників у сфері історії української педагогічної думки, культури, історії; продовження циклу вебінарів у межах регіонального експерименту з проблеми «Технології професійного розвитку педагога в умовах неформальної освіти» (2022-2024 рр.), зокрема щодо використання потенціалу української фольклористики в сучасній освітній

практиці, специфіки використання інноваційних освітніх технологій в умовах формальної і неформальної освіти.

В умовах війни окреслені напрями дієвої співпраці сприяють зміцненню євроінтеграційного вектору розвитку освіти, уможливають утвердження педагогічного партнерства як чинника якості національної освіти. Переконані, що у межах ініційованого регіонального експерименту партнерська взаємодія наукових інституцій, за-

кладів освіти, культурних, мистецьких, просвітницьких осередків зміцніє і збагатить сучасну освітню практику вагомими інноваціями, сприятиме неперервному розвитку педагогів в умовах неформальної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Вовк, М.П. (2020). Тенденції розвитку педагогічної освіти в Україні: виклики та перспективи. Естетика і етика педагогічної дії: збірник наукових праць, 22, 150-165. Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Полтавський нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. URL: <http://aesthetethicpedaction.pnpu.edu.ua/index.php/2226-4051/article/view/222> (Vovk, M.P. (2020). *Tendentsiii rozvytku pedahohichnoii osvity v Ukraini: vyklyky ta perspektyvy. Estetyka i etyka pedahohichnoii dii: zbirnyk naukovykh prats*, 22, 150-165. *In-t ped. osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrayiny, Poltavskiy nats. ped. un-t imeni V.H. Korolenka*. URL: <http://aesthetethicpedaction.pnpu.edu.ua/index.php/2226-4051/article/view/222>)
- Вовк, М.П., Соломаха, С.О., Султанова, Л.Ю., Цветкова, Г.Г., & Щербак, О.І. (2020 а). Технології підготовки педагогічного персоналу для роботи з дорослим населенням. Кропивницький : Імекс-ЛТД. (Vovk, M.P., Solomakha, S.O., Sultanova, L.YU., Tsvietkova, H.H., & Shcherbak, O.I. (2020 а). *Tekhnolohiii pidhotovky pedahohichnoho personalu dlia roboty z doroslym naseleнням. Kropyvnytskyi: Imeks-LTD.*)
- Вовк, М.П., Султанова, Л.Ю., Соломаха, С.О., & Ходаківська, С.В. (2020). Тренінгові технології навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна. Кропивницький: Імекс-ЛТД. (Vovk, M.P., Sultanova, L.YU., Solomaha, S.O., & Khodakivska, S.V. (2020). *Treninhovi tekhnolohiii navchannia doroslykh v umovakh formalnoii i neformalnoii osvity. Instytut pedahohichnoii osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna. Kropyvnytskyi: Imeks-LTD.*)
- Вовк, М.П., Султанова, Л.Ю., Філіпчук, Н.О., Соломаха, С.О., & Грищенко, Ю.В. (2020 б). Навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти: теорія і практика. Кропивницький: Імекс-ЛТД. (Vovk, M.P., Sultanova, L.YU., Filipchuk, N.O., Solomaha, S.O., & Hryshchenko, YU.V. (2020 б). *Navchannia doroslykh v umovakh formalnoii i neformalnoii osvity: teoriia i praktyka. Kropyvnytskyi: Imeks-LTD.*)
- Вовк, М.П., Філіпчук, Н.О., Грищенко, Ю.В., Соломаха, С.О., & Султанова, Л.Ю. (2020 с). Технології навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти: практичний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД. (Vovk, M.P., Filipchuk, N.O., Hryshchenko, YU.V., Solomaha, S.O., & Sultanova, L.YU. (2020 с). *Tekhnolohiii navchannia doroslykh v umovakh formalnoii i neformalnoii osvity: praktychnyi posibnyk. Kropyvnytskyi: Imeks-LTD.*)
- Вовк, М.П., Філіпчук, Н.О., Грищенко, Ю.В., Соломаха, С.О., & Султанова, Л.Ю., Гомеля, Н.С. (2019). Технології професійного розвитку педагогів в умовах формальної і неформальної освіти: практичний посібник. – К.: Талком. (Vovk, M.P., Filipchuk, N.O., Hryshchenko, YU.V., Solomaha, S.O., & Sultanova, L.YU., Homelia, N.S. (2019). *Tekhnolohiii profesiinoho rozvytku pedahohiv v umovakh formalnoii i neformalnoii osvity: praktychnyy posibnyk. – K.: Talkom.*)
- Закон України: Про освіту №2145-VIII. (2017). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (Zakon Ukrainy: Pro osvitu №2145-VIII. (2017). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>)
- Лук'янова, Л.Б. (2020). Про взаємодію Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України з університетами у реалізації Концепції розвитку педагогічної освіти. Вісник НАПН України, 2 (1). (Lukianova, L.B. (2020). *Pro vzaemodiiu Instytutu pedahohichnoii osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy z universytetamy u realizatsiii Kontseptsiiii rozvytku pedahohichnoii osvity. Visnyk NAPN Ukrayiny*, 2 (1).)
- Ничкало, Н., Лук'янова, Л., & Хомич, Л. (2021). Професійна підготовка вчителя: українські реалії, зарубіжний досвід: науково-аналітична доповідь. Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. В. Кремень (Ред.). Київ: Вид-во ТОВ «Юрка

Любченка». (Nychkalo, N., Lukianova, L., & Khomych, L. (2021). *Profesiina pidhotovka vchytelia: ukrayinski realiii, zarubizhnyi dosvid: naukovo-analitychna dopovid. Nats. akad. ped. nauk Ukraïny, In-t ped. osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukraïny. V. Kremen (Red.). Kyiv: Vyd-vo TOV «Yurka Liubchenka».*)

Семенов, О.М., & Вовк, М.П. (2021). Педагогічне партнерство як пріоритет сучасної педагогічної освіти: Досвід взаємодії Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України і Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 3 (2). URL: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-11-1> (Semenoh, O.M., & Vovk, M.P. (2021). *Pedahohichne partnerstvo iak priorytet suchasnoii pedahohichnoii osvity: Dosvid vzaiemodiii Instytutu pedahohichnoii osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrayiny i Sumskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni A.S. Makarenka. Visnyk Natsionalnoii akademiii pedahohichnykh nauk Ukraïny, 3 (2). URL: https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-11-1*)

Vovk, M., Hodatska, O., Venhryniuk, O., Bronitska, M. (2021). Professional development of teachers in formal and non-formal education: ukrainian and foreign contexts. Порівняльна професійна педагогіка, 11 (2), 30-40. URL: <https://www.khnu.km.ua/root/files/02/20220/5.pdf>

Мирослава Вовк, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, член кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття».

Myroslava Vovk, Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor, Head of the Department of Content and Technologies of Pedagogical Education, Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, member of UNESCO Chair on Lifelong Professional Education in the XXI Century.

Наталія Філіпчук, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, член кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття».

Nataliia Filipchuk, Doctor of Sciences in Pedagogy, Senior Researcher, Leading Researcher of the Department of Content and Technologies of Pedagogical Education, Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, member of UNESCO Chair on Lifelong Professional Education in the XXI Century.

Світлана Соломаха, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Svitlana Solomaha, PhD in Pedagogy, Senior Researcher, Senior Researcher of the Department of Content and Technologies of Pedagogical Education, Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine.

Received: 01.10.2022

Accepted: 15.10.2022